

תוכן עניינים

X.....	1. תקציר.....
X.....	2. מבוא.....
X.....	4. שיטה.....
X.....	5. תוצאות.....
X-X.....	6. דיון.....
X-X.....	7. ביבליוגרפיה.....
X.....	8. נספחים.....

מבוא

מחקרים מעידים כי במדינת ישראל קיימים פערים משמעותיים ברמת ההישגים הלימודיים של מזרחים ואשכנזים בהשוואה לקבוצת הרוב היהודית במדינה – אשכנזים (אדלר ובס, 2009; שפרמן, 2007). למשל, למשל, נתוני סקרים מעלים כי ייצוגם של מזרחים באוניברסיטות ומכללות עדיין נמוך בהשוואה לשיעורם באוכלוסייה (שפרמן, 2007). בדומה לכך, בעוד ששיעורי הלמידה של תלמידים יהודים מתקרבים למאה אחוז, במגזר הערבי השיעורים נמוכים ועומדים על כ- 86% בממוצע. בנוסף, מחקרים מעלים כי ההישגים של בני המגזר הערבי במבחני המשוב הארצי בחינוך היסודי נמוכים בהשוואה לרמת ההישגים של התלמידים במגזר היהודי (אדלר ובס, 2009). זאת ועוד, במחקר שנערך לפני כעשור, וייסבלאי (2009) מצאה כי שיעורי הזכאות לבגרות במגזר הערבי נמוכים ב 20%- עד 30% משיעורם במגזר היהודי.

כחלק מניסיון להסביר את פערי ההשכלה בין חברי קבוצות אתניות שונות בישראל, חוקרים מציניים כי חברי קבוצות אתניות נוטים לסבול ממצב סוציו – אקונומי נמוך של הורים, שיעורי אבטלה גבוהים יותר ורמת השכלה נמוכה בהשוואה לחברי קבוצות חזקות בישראל (אדלר ובס, 2009; וייסבלאי, 2009). על רקע פערים כלכליים והשכלתיים המתוארים לעיל, נקודת הזינוק של בני מיעוטים נמוכה יותר ורבים מהם נדרשים חלק ניכר מזמנם לשילוב ותמרון בין עבודה ללימודים (שפרמן, 2007). לראיה, מחקרים מעידים כי רקע חברתי-כלכלי נמוך קשור באופן מובהק אי-התמדה בלימודים.

אף על פי שמחקרים מעידים על פערים וחוסר שוויון ברמת ההשכלה בין ערבים ומזרחים לבין קבוצת הרוב האשכנזית בישראל, יש לציין כי לאורך העשורים האחרונים משרד החינוך החל לנקוט במדיניות של העדפה מתקנת בתחום ההשכלה (אדלר ובס, 2009, המכון הישראלי לדמוקרטיה, 2001). בכלל זה, מחקרים מעלים כי מוסדות חינוך המעניקים שירותים לבני מיעוטים זוכים להקצאה רבה יחסית של משאבים כספיים ומשאבי כוח אדם (המכון הישראלי לדמוקרטיה, 2001). בתי-ספר המשרתים חברי קבוצות חלשות, כמו מזרחים וערבים, מתקצבים במקרים רבים באופן גבוה יותר בהשוואה לבתי-ספר המשרתים אוכלוסיות תלמידים המשתייכות לקבוצות החזקות בחברה (אדלר ובס, 2009). בהמשך לכך, סקרים מעלים כי במהלך השנים האחרונות חל צמצום של הפער בשעות ההוראה המוענקות לתלמידי המגזר הערבי לעומת המגזר היהודי. כמו כן, בין השנים 1993-2000 הצטמצם הפער היחסי בשיעור המורים האקדמאים בין החינוך העברי לחינוך הערבי (אדלר ובס, 2009). חוקרים מציניים כי שיטת התקצוב קשורה למדיניות של העדפה מתקנת אשר נועדה, בין היתר, להוביל לצמצום פערי ההשכלה בין קבוצות אתניות ומגזרים שונים בחברה הישראלית (אדלר ובס, 2009).

סקירת ספרות

השכלה – הגדרה וחשיבות

חינוך והשכלה מהווים אבני דרך משמעותיים בחייו של הפרט, העשויים לעצב תפיסת עולם, לבנות מודעות חברתית ולסייע בקבלת החלטות בתחום האישי והמקצועי. לרמת ההשכלה של הפרט ישנה חשיבות רבה בשיפור רמת איכות החיים, כמו גם, רמת ההתפתחות הכלכלית של המדינה, במיוחד בקרב מדינות שהמשאב האנושי הינו המשאב העיקרי שלהן (כמו מדינת ישראל) (הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, 2013).

ראיה אשר משקפת את החשיבות הטמונה בהשכלה באה לידי ביטוי בגודל התקציב המופנים כלפי השכלה במדינות רבות בעולם. למשל, תקציב החינוך בארצות הברית נכון לשנת 20 עומד על סכום אסטרונומי של 68.1 מיליארד דולרים. כמו כן, התקציב המתוכנן לשנת 2017 בארצות הברית עומד על סכום של 69.4 מיליארד דולרים (U.S. Department of Education, 2017). במדינת ישראל, במהלך שנת 2010 תקציב ההשכלה הגבוהה במכללות ואוניברסיטאות עמד על סכום של 7.6 מיליארד ₪ (הכנסת, 2013). בנוסף, לפי נתוני הלמ"ס, הצעת תקציב משרד החינוך לשנת 2014 עמד על סכום של 43.6 מיליארד שקלים. על רקע החשיבות הרבה המיוחסת לרמת ההשכלה של התושבים, מדינות רבות מנטרות את רמת ההשכלה של תושבי החברה. בחינה ומדידה של התושבים לפי רמות השכלה מאפשרת למדינות לבחון תנודות ומגמות של רמת ההשכלה במדינה, להעריך את יעילותן של רפורמות בתחום החינוך וההשכלה, וכן, לערוך השוואה עם מדינות אחרות בעולם (הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, 2013).

ההשכלה במדינות שונות בעולם משתנה בין מדינה ומדינה בכל הנוגע למבנה מערכת החינוך ובתכנים המעוברים לתלמידים ולסטודנטים. בעקבות זאת, פותח מדד המכונה ISCED (International Standard Classification of Education) שנועד לערוך בחינה אוניברסאלית של פרטים לפי סיווגם בהתאם לדרג החינוכי שלהם (ISCED, 2011). מדד זה הוא אחד המדדים המקובלים לבחינה אוניברסאלית של רמת ההשכלה של אנשים. מדד ה- ISCED מאפשר לקובעי מדיניות ומקבלי החלטות ליישם השוואות תקפות בין רמת ההשכלה והחינוך במדינות שונות בעולם וללמוד ולהפיק לקחים מתוצאותיהם של התערבויות באזורים שונים בעולם. מדד זה מחלק את רמות ההשכלה לשישה רמות שונות (ISCED, 2011): (1) טרום לימודים (Pre - primary education): (2) השכלה ראשונית (Primary education): (3) השכלה שניונית נמוכה (Lower Secondary Education): (4) השכלה שניונית גבוהה (Upper Secondary Education): (5)